

Karağuz, G., Özkartal, T.C. (2016). Sosyal bilgiler öğretim programlarının eskiçağ tarihi konuları açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 16*, (USBES Özel Sayı II), 1432-1449.

Geliş Tarihi: 29/06/2015

Kabul Tarihi: 06/04/2016

## **SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMLARININ ESKİÇAĞ TARİHİ KONULARI AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ\***

Güngör KARAUĞUZ\*\*  
Tuğba Cevriye ÖZKARAL\*\*\*

### **ÖZET**

Bu çalışma; Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarının Eskiçağ tarihi konuları açısından incelenmesini ve bunların karşılaştırılmasını amaçlamaktadır. Benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu noktadan hareketle, ülkemizde uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler öğretim programına ilişkin birtakım yeni fikirlerin oluşması ve uygulanması amaç edinilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye, ABD Kaliforniya, Kanada Ontario ve Estonya Sosyal Bilgiler dersi öğretim programları oluşturmaktadır. Veriler "doküman incelemesi" ile elde edilmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubunda yer alan dokümanlar bilgisayar ve internet kullanılarak elektronik bir formatta elde edilmiştir. Ayrıca, özgünlüğün sağlanması için bu dokümanlara ülkelerin Eğitim Bakanlıklarının resmî internet sitelerinden ulaşılmıştır. Verilerin analizinde, bir nitel araştırma tekniği olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Dokümanlar yoluyla elde edilen veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmiş, tablolar hâlinde okuyucuya sunulmuştur.

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında; ülkelerin Sosyal Bilgiler öğretim programlarında en çok Mezopotamya, Yunan ve Roma uygarlıklarına yer verdikleri tespit edilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Öğretim Programı, Sosyal Bilgiler, Eskiçağ Tarihi, Karşılaştırma.

## **COMPARATIVE ANALYSIS OF THE ANCIENT HISTORY SUBJECTS IN THE SOCIAL STUDIES**

### **ABSTRACT**

This study aims to investigate and comparative the ancient history subjects in the Turkey, ABD (California), Canada (Ontario) and Estonia social studies curricula. It was aimed to determine similarity and differences. It was aimed to form new ideas and apply regarding social studies curriculum that is applied in our country. Qualitative study method was used in the study. Turkey, ABD (California), Canada (Ontario) and Estonia social studies curriculums formed the study group. Data was obtained by the method of "reviewing documents". Documents were obtained in a digital format, make use of computer and internet. Besides, these documents were obtained from official websites for ministry of education in order to provide originality. Descriptive analysis method, which is a qualitative study technique, was used while analyzing the data. Data which obtained by means of documents was organized according to themes of research questions and was presented to readers through tables.

In the light of the findings obtained in the study; it is seen that most Rome, Greek and Mesopotamia civilizations were presented in the social studies curriculums.

**Key Words:** Curriculum, Social Studies, Ancient History, Comparative.

---

\* Bu makale, doktora tezimizin bir bölümünün geliştirilmiş halidir.

\*\* Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, karauguz@msn.com

\*\*\* Dr., tugbaozkaral@hotmail.com

## 1.GİRİŞ

Amaç, içerik, öğrenme öğretme süreci ve değerlendirme öğelerini içeren öğretim programlarının dünyadaki ve ülkemizdeki çeşitli değişme ve gelişmelerden dolayı yeniden değerlendirilmesi, gözden geçirilip düzenlenmesi çok elzem bir durumdur. Şurası da bir gerçektir ki farklı ülkelerin programlarını inceleyerek bu programların başarılı veya başarısız unsurlarını belirterek bir yargıya varmak, program geliştirme açısından oldukça önemlidir. Ama her geçen gün dünyanın küreselleştiği de bir vakıadır. Durum böyle olunca şartlar, bizleri, öğretim programlarına evrensel bir boyutta bakıp farklı ülkelerin öğretim programlarını karşılaştırmalı olarak inceleme konusunda teşvik etmektedir.

Karşılaştırmalı eğitim; program geliştirme, psikolojik hizmetler, eğitim yönetimi, ölçme değerlendirme, yabancı ülkelerde eğitim, uluslararası eğitim, eğitim tarihi, eğitim sosyolojisi ve eğitim felsefesi gibi bir alt eğitim bilimi dalıdır (Ergün, 1985; Erdoğan, 2003). Dahası eğitim konusunda farklı politikaları, eğitimle ilgili yasaları, eğitimin finansal kaynaklarını, yapılarını ve diplomaları yanında amaç, içerik, yöntemler, araç-gereçler, öğretim materyalleri, değerlendirme, öğrenci, öğretmen, yönetici, veli, denetleyici ile ilgili tüm sorunları inceler. Bununla birlikte, olguları iki ya da daha çok bölge, ülke ve kıtada incelediği gibi karşılaştırmalı bir çalışmanın amacı da eğitimi iyileştirmektir kuşkusuz. Bu nedenle de karşılaştırmalı eğitim, yalnızca mevcut durumu irdelemekle kalmaz, geleceğe dönük önerilerde de bulunur (Türkoğlu, 2012). 1990'lı yıllarda ihtiyaç duyulan insan tipi farklılaşmıştı. Bu dönemde kendi dışında başka toplumları tanıyacak, dünyadaki yeni gelişmeleri sindirebilecek, uygulayabilecek, algılayıp yorumlayabilecek bireylere ihtiyaç vardı şüphesiz. Eğitim bu süreçte gerekli olan yeni değer, inanç, tutum ve bilgi gibi unsurları kazandırma işlevlerini yerine getirmişti. Eğitimin temel amaçlarına, yenedünya düzeninde yaşayacak bireyler için gerekli olacak değerleri ve bilgileri kazandırabilecek yeni amaçların da eklenmesi gündeme gelmişti.

Bu kapsamda 1990'dan sonraki karşılaştırmalı eğitim çalışmaları da insanlığın yenedünya düzenine uyum sağlayacak bir donanımla yetiştirilmesini amaçlamıştı (Erdoğan, 2012). Karşılaştırmalı eğitimin, belli eğitim problemlerinin çözümlenmesi adına, farklı kültürlerde eğitim sistemlerini incelediği bilinir. Bu bağlamda, eğitim politikasının tayinine yardımcı olan bir özelliğe sahiptir (Lauwerys,1979). Karşılaştırmalı eğitim ile ilgili önemli hususlardan birisi de normatif bir bilim olmaması ve incelediği olgular hakkında herhangi bir değer yargısı vermemeye çalışmasıdır. Ayrıca karşılaştırmalı eğitimin kuru bir sistem kopyacılığı olmaması da önem taşımaktadır (Ergün, 1985; Erdoğan, 2003). Bir ülkede beliren eğitim sorunlarına çözüm getirmede karşılaştırmalı eğitim çalışmalarına yer verilmekte ve değişik ülkelerde benzer sorunların nasıl çözüldüğüne bakılmaktadır. Ancak, sorunları çözerken belli bir ülkenin yaptıklarının aynısını yaparak değil, o ülkenin kendi gerçeklerine göre en uygun çözüm yolunu bularak hareket etmek gerekir (Demirel, 1996).

Bu bildirimizde yukarıda ifade edilen bilgiler çerçevesinde *Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının Eskiçağ tarihi konuları açısından incelenmesi ile bunların karşılaştırılması yanında benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi* hedeflenmektedir. Bu noktadan hareketle, *fikirlerin oluşması ve uygulanması* amaç edinilmiştir. Bilindiği üzere Kaliforniya ABD'nin batı yakasında yer alır ve ülkenin en kalabalık eyaletidir. 2004 yılı nüfus sayımlarına göre, 35.893.799

kişilik nüfusa sahip olan Kaliforniya'nın eyalet gelirlerinin %40'ı eğitime harcanmaktadır. Ontario ise Kanada'nın en kalabalık ve ikinci en büyük eyaletidir. Kanada'nın doğu-orta kısmında Doğu Kanada bölgesinde yer alır. Başkenti, aynı zamanda ülkenin en kalabalık kenti olan Toronto'dur. 2011 itibarıyla Ontario 13.505.900 nüfusa sahiptir. Estonya da Kuzey Avrupa'da bulunan bir Baltık devleti olup başkenti Tallinn'dir.

Sosyal bilgiler, insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde, disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan, küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerili demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olduğu kadar (Doğanay, 2003); tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi, sosyoloji, antropoloji, hukuk ve psikoloji gibi bilimlere içeren ve bilimlerin bulgularını entegre edip öğrencilerin düzeyine göre basitleştirip kullanıp, öğrencilere sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir yurttaşlık eğitim programıdır (Öztürk ve Otluoğlu, 2003; Turan ve Ulusoy, 2010). Sosyal Bilgiler, “bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi” olarak ülkemizdeki mevcut sosyal bilgiler öğretim programında tanımlanmaktadır (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler, dünyada ilk defa 1916 yılında Amerika Birleşik Devletlerinde orta dereceli okulların programlarının yeniden düzenlenmesi esnasında kullanıldı (Günden, 1995). Bu uygulama kapsamında ABD’de sosyal bilgiler programlarının tarih, coğrafya ağırlıklı olarak ilk defa kullanıldığı bilinir. Ülkemizde 1926, 1930, 1936 ve 1948 programlarında ayrı işlenerek tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerine yer verilmesine karşılık; 1960’lı yılların başından 1970’li yılların ortalarına kadar ABD’de ağır eleştiriler söz konusu olmuş ve yeni sosyal bilgiler adı altında bir reform hareketi başlatılmıştır. Bu reform hareketiyle, tarih ve coğrafyanın ağırlığı azaltılmış; sosyoloji, ekonomi, antropoloji, siyaset bilimi ile sosyal psikolojiye ağırlık verilmiştir. Bu hareketin ABD’de çok kısa bir zaman içinde etkisini kaybetmesi üzerine de 1980’li yıllarda geleneksel yaklaşıma yeniden dönmek zorunda kalınmıştır. Ama 1990’lı yılların ortalarından sonra da ABD başta olmak üzere Türkiye’nin de içinde olduğu ülkelerde tematik standartlar belirlemiştir (Erden, tarihsiz; Öztürk ve Otluoğlu, 2003; Tay, 2010).

Sosyal bilgiler dersi içine alınan tarih konuları içinde ise Eskiçağ konularına değer verilmesi –ülkemizin aksine- Batı da çok yer kapladı. Bugün bile yapılan Liselere (SBS/TEOG) ve üniversiteye geçiş (YGS/LYS) sınavlarında Eskiçağ konuları ile alakalı bir ya da hiç soru sorulmamaktadır. Durum böyle olunca öğrencilerde Eskiçağ tarihine olan ilginin sifıra indiği malumdur. Oysaki Eski Çağ tarihinin alanı Paleolitik Çağ’dan yani günümüzden iki milyon yıl önce başlar ve İ.S. 476 yılına kadar devam eder. Bu kadar uzun tarih dilimi ne yazık ki ülkemizde ders kitapları ve öğretim programlarında görünmek istenmemektedir.

İnsanlar her zaman komşularını ve uzakta yaşayan hem cinslerini ve onların ne zamandan itibaren yeryüzünde yaşadıklarını hep merak ettiler kuşkusuz. Bu merak ediş ilk defa

Batı'da filizlenmeye başladı maalesef. Belki de bu ilmi bizim sistemleştirmememizde etkili oldu tüm bu ilgisizliğimiz. Kutsal kitaplarında geçen Eskiçağ hikâyelerini doğrulamak Batı aydınlarının hep amaçları arasında olmuştu. Yani hem Eskiçağ tarihi ve hem de arkeolojiyi sistemleştirmelerinde merak olgusu yanında din olgusu çok büyük yer kapladı Batı aydınının. Hatta bu maksatla geldikleri Anadolu ve Mezopotamya topraklarında hem Eskiçağ tarihinin hem de arkeolojinin temellerini atmışlardı. Dahası bugün de olduğu gibi geçmişte kendi ders kitaplarında Eskiçağ tarihi ve arkeoloji konularına çok yer ayırdılar.

Oysaki Eskiçağ tarihi konuları bizim sosyal bilgiler kitaplarımızda, birkaç ünite içine serpiştirilmiş bir vaziyette –daha önce uzun uzun anlattığımız gibi (Karauğuz ve Tarman, 2013)- gelişigüzel hatta öylesine bilgi hatalarıyla doluydu ki yazılan bilgilerin çalاکalem yazılmış ve bir uzmanın elinden çıkmamış izlenimi vermektedir. Uzun bir eleştirisini yaptığımız 6. sınıf ders kitabındaki hataları şimdi burada ana başlıklar halinde şöylece sıralayabiliriz. Okuyucu daha detaylı bilgi için II. USBES '*Sosyal Bilgiler konferansları*' dizisinde yayımlanmış bildirimimize bakabilir.

- 7- Tarih öncesi çağlar içinde 'Taş Çağı' ve 'Maden Çağı' şeklinde yanlış bir ayırımın yapılması,
- 8- Tarih öncesi çağlar içine alınmış 'Maden Çağı' içine, tarihi çağ olan Tunç –Eski Tunç Çağı tarih öncesi bir çağdır ama Orta ve Geç Tunç Çağı tarihi çağdır- ve Demir Çağı'nın konulması,
- 9- Tarih öncesi çağlara ait bilgiler verilirken bu alanda yapılmış yorumlar öğrencilere sanki gerçek ve kanıtlanmış bilgilermiş gibi sunulduğu gibi çoğu verildiği sanılan bilgi yanlış ve hatalıdır. Aslında öğrenciye, 'avcı toplayıcı topluluklar' konusunda verilmek istenen hedefin, 'nasıl düşünmesi gerektiğinin empoze edilmek istendiği' görülmektedir. Oysaki öğrenciye sadece düşünmesi gerektiği vurgulanmalı ve bu amaca yönelik görsel malzemeler kullanılmalıdır. Yani öğrenciye Neolitik dönem insanının yaptığı alet ve edevatların görselleri verilerek onun yorum yapması istenmelidir. Şüphesiz bu davranış şekli öğrencide üretkenliği artıracaktır.
- 10- Eskiçağ konuları içinde pek çok yanlış ve uydurma bilgilerin verilmesi,
- 11- Özellikle görsel malzemelerin açıklaması yapılırken hiç alakası olmayan tanımların yapılması –mesela görsel bir 'hiyeroglif yazı' ile yazılmış bir kil tableti 'çiviyazılı' tablet şeklinde tanımlaması, dini bir çiviyazılı metin olan Hitit çiviyazılı bir tablet görselinin internet ya da herhangi bir kaynaktan alınarak bu tabletin Kadeş antlaşma metni olarak sunulması,
- 12- Hititlerin Anadolu'da görülmeden bin yıl önce Hatti uygarlığınca vücuda getirilen güneş kurslarının, Hititlere aitmiş gibi bıkmadan usanmadan yanlış yazılması,
- 13- '*Tarihte bilinen ilk yazılı antlaşma Kadeş antlaşmasıdır*' diye yanlış bilginin verilmeye devam edilmesi. Oysaki Kadeş antlaşmasından (yak. İ.Ö. 1276) önce Hititler, pek çok ulusla –mesela Çukurova'da kurulmuş Kizzuwatna ile Hititler arasında akdedilmiş (İ.Ö. 1550-1380) antlaşmalar, Kadeş antlaşmasından yaklaşık üç yüz yıl önce yapılmıştır. Hatta Asur Ticaret kolonileri Çağı'nda dahi yapılmış antlaşma metinleri gün ışığına çıkarılmıştır. Ancak yukarıdaki cümle yerine '*tarihte uluslararası iki güç arasında yapılmış ilk antlaşma*' şeklinde ders kitaplarında yer alırsa doğru bir ifade olacaktır şüphesiz.

- 14- Sumerce ile Türkçe kelimeler arasında bağ kurulmak istenmiş ama Sumerce'nin ölü bir dil olduğu ve çözümlenen Sumerce kelimelerin seslerinin nasıl çıkartıldığına bilinmemesi Türkçedeki benzer kelimelerin aynı gibi algılanması çok yanlış olup maalesef bu yaklaşım da çok saçma bir durum ortaya çıkarmıştır.
- 15- Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Mezopotamya uygarlığına ait hiç eser içermemesine karşın öğrencilere bu uygarlığa ait bilgiler verilmesi. Oysaki müze, adı üzerinde sadece Anadolu'da kurulmuş medeniyetlerin eserlerini barındırmakta ve sergilemektedir.

### 1.1.Problem Durumu ve Alt Problemler

Bu araştırma, “Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya’da uygulanmakta olan sosyal bilgiler öğretim programlarının Eskiçağ tarihi konuları ve bu konular açısından programların ortak veya farklı yanları nelerdir?” ana problemi doğrultusunda gerçekleştirilecektir.

- 16- Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya’da yer alan sosyal bilgiler öğretim programlarının adı ve Eskiçağ tarihi konularının yer aldığı sınıflar nelerdir?
- 17- Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya sosyal bilgiler öğretim programları hangi Eskiçağ tarihi konularını içermektedir?
- 18- Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya sosyal bilgiler öğretim programlarında Eskiçağ tarihi konuları bakımından benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

### 1.2. Araştırmanın Önemi

Araştırmada doküman analizi ile elde edilen veriler yoluyla sosyal bilgiler öğretim programları Eskiçağ tarihi konularının incelenmesi ve incelenen bu programlardan yola çıkılarak ülkemizde uygulanan sosyal bilgiler öğretim programına hangi unsurların kazandırılabilmesine dair tespitler yapılması önem taşımaktadır. Diğer taraftan, yapılan literatür incelemesi sonucunda sosyal bilgiler öğretim programlarını karşılaştırmalı olarak inceleyen araştırmaların çok az sayıda olduğu görülmüştür. Bu bağlamda araştırmanın Eskiçağ tarihi konularının farklı ülkelerde nasıl ele alındığını göstermesi açısından da yararlı olacağı düşünülmektedir.

### 1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma; 2014-2015 eğitim öğretim yılında Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya’da uygulanmakta olan sosyal bilgiler öğretim programları ile sınırlıdır.

## 2. YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya sosyal bilgiler dersi öğretim programları oluşturmaktadır. Veriler doküman incelemesi ile elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmada doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte de

kullanılabilir. Bilindiği gibi, doküman incelemesinin aşamaları; dokümanlara ulaşma, özgünlüğü kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme, veriyi kullanmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Belgeler, becerikli ve hayal dünyası geniş olan bir araştırmacı için hazır bilgi kaynağıdır aynı zamanda (Merriam, 2013). Bu araştırmanın çalışma grubunda yer alan dokümanlar –daha önce de ifade edildiği gibi (Baş ve Akturan, 2013)- bilgisayar ve internet kullanılarak elektronik bir formatta elde edilmiştir. Ayrıca, özgünlüğün sağlanması için bu dokümanlara ülkelerin Eğitim Bakanlıklarının resmi internet sitelerinden ulaşılmıştır.

Dokümanlar elde edildikten sonra anlaşılması ve çözümlenmesi aşamasına gelinmiştir. Araştırmacılar tarafından ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının Eskiçağ tarihi ile ilgili kısımları İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Belirli bir sistem içerisinde ve birbirleriyle karşılaştırmalı olarak çözümlenmiş ve elde edilen bulgular sistematik bir biçimde betimlenmiştir. Daha sonra bu betimlemelerin yardımıyla benzerlik ve farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Verilerin analizinde, bir nitel araştırma tekniği olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada, dokümanlar yoluyla elde edilen veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmiş, tablolar halinde okuyucuya sunulmuştur.

Bu çalışmada geçerliğin sağlanabilmesi amacıyla öğretim programları, daha önce de kuralları saptandığı gibi (Yıldırım ve Şimşek, 2011) olduğu biçimiyle ve yansız olarak incelenmiştir. Ayrıca, veriler ayrıntılı olarak rapor edilmiş ve sonuçlara öğretim programlarından alınan bilgilerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi yoluyla ulaşılmıştır.

İç ve dış güvenilirlik kapsamında (Yıldırım ve Şimşek, 2011) bu çalışmamızda, dokümanlar yoluyla elde edilen veriler hiçbir yorum katılmadan tablolar halinde okuyucuya sunulmuştur. Böylece, okuyucu araştırmanın verilerini yorum katılmamış haliyle okuma fırsatı elde etmiştir. Ayrıca, ulaşılan sonuçları bu verilere göre değerlendirebilme imkânına kavuşmuştur.

### **3. BULGULAR**

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri doğrultusunda başlıklar yer almaktadır. Bu başlıkların ardından tablolar halinde elde edilen bulgular sunulmaktadır.

### 3.1. Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Adı ve Eskiçağ Tarihi Konularının Yer Aldığı Sınıflar

**Tablo 1.**

*Türkiye, ABD (Kaliforniya) Kanada (Ontario) ve Estonya’da Yer Alan Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Adı ve Eskiçağ Tarihi Konularının Yer Aldığı Sınıflar*

Ülke	Öğretim Programı	Eskiçağ Tarihi Konularının Yer Aldığı Sınıflar
Türkiye	Sosyal Bilgiler	6-7.sınıf
ABD (Kaliforniya)	Tarih ve Sosyal Bilimler	6.sınıf
Kanada (Ontario)	Sosyal Bilgiler	4.sınıf
Estonya	Sosyal Bilgiler	4-5-6. sınıf

Tablo 1’de görüldüğü gibi; Türkiye, Kanada (Ontario) ve Estonya’da öğretim programının adı sosyal bilgiler olarak geçmektedir. Ancak ABD (Kaliforniya) da tarih ve sosyal bilimler adı altında bir programın mevcut olduğunu görmekteyiz.

### 3.2. Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçerdiği Eskiçağ Tarihi Konuları

**Tablo 2.**

*Türkiye Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Eskiçağ Tarihi Konuları*

Öğrenme Alanı/ Ünite	Konular/Kazanımlar
6.sınıf <b>İnsanlar, Yerler ve Çevreler</b> <b>Yeryüzünde Yaşam</b>	<b>Kazanım:</b> Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur. <b>Kazanım:</b> Anadolu ve Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder. Açıklama: Hitit, Frig, Lidya, İyon, Urartu, Sümer, Asur ve Babil uygarlıklarına değinilecektir.
7.sınıf <b>Bilim, Teknoloji ve Toplum</b> <b>Zaman İçinde Bilim</b>	<b>Kazanım:</b> İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir. <b>Kazanım:</b> İlyazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.

Tablo 2’de görüldüğü gibi; Türkiye Sosyal bilgiler öğretim programında “*İnsanlar, Yerler ve Çevreler*” öğrenme alanı kapsamında “*Yeryüzünde Yaşam*” adlı bir ünite bulunmaktadır. Bu üniteye Eskiçağ tarihi konularına yer verilmektedir. Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında kazanımların öngördüğü bir içerik sınırlaması mevcuttur. Tarih öncesindeki ilk yerleşmeler ele alınmıştır. Bu bağlamda geçmişten günümüze yerleşmeyi etkileyen faktörler üzerinde durulmuştur. Ayrıca Anadolu ve

Mezopotamya’da yaşamış ilk uygarlıklar da ele alınmıştır. Bu kısımda da yerleşmeyle bağlantılı olarak konular yer almaktadır. Açıklamalarda ise hangi uygarlıkların ele alınması gerektiği belirtilmiştir.

“Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı kapsamında ise “Zaman İçinde Bilim” adlı bir ünite bulunmaktadır. Bu ünite ise ilk uygarlıkları bilim ve teknoloji açısından ele almaktadır. Bununla birlikte ilkyazı örnekleri ve yazının önemi gibi konulara da yer verildiği görülmektedir.

### 3.3. ABD (Kaliforniya) Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçerdiği Eskiçağ Tarihi Konuları

Tablo 3.

ABD (Kaliforniya) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Eskiçağ Tarihi Konuları

Öğrenme Alanı /Ünite	Konular/Alt Başlıklar
<b>Dünya Tarihi ve Coğrafyası: Antik Medeniyetler</b>	<i>Önemli Şahsiyetler:</i> Hammurabi, İbrahim Peygamber, Musa Peygamber, Davud Peygamber, Perikles, Asoka, Büyük İskender, Jül Sezar, Augustus Sezar, Sokrates, İsa Peygamber, Buda ve Konfüçyüs. <i>İlk İnsanlık ve İnsan Topluluklarının Gelişimi:</i> Paleolitik, Mezolitik ve Neolitik <i>Yakın Doğu ve Afrika’da Medeniyetin Başlangıcı:</i> Mezopotamya, Mısır ve Kuş <i>Batılı Düşüncelerin Temeli:</i> Kadim Yahudiler ve Yunanlar <i>Doğu-Batı Karşılaşmaları:</i> Hindistan ve Çin’in İlk Uygarlıkları Roma (Roma İmparatorluğu’nun İkiye Ayrılması)

Tablo 3’te görüldüğü gibi; ABD (Kaliforniya) sosyal bilgiler öğretim programında “Dünya Tarihi ve Coğrafyası: Antik Medeniyetler” adlı bir içerik bulunmaktadır. Bu içerikte Eskiçağ tarihi konularına yer verilmektedir. Yakın Doğu ve Afrika (Mezopotamya, Mısır) medeniyetinin başlangıcı, kadim Yahudi ve Yunan medeniyeti, Hindistan ve Çin’in ilk uygarlıkları ile Roma imparatorluğu ele alınmaktadır. Ayrıca tarihte iz bırakmış kişilere de yer ve önem verdikleri görülmektedir. Bu içerik içinde dikkati çeken nokta dini şahsiyetlere de yer verilmiş olmasıdır. Özellikle peygamberlerin hayatları üzerinde odaklanılmış olması ilginçtir.

### 3.4. Kanada (Ontario) Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçerdiği Eskiçağ Tarihi Konuları

**Tablo 4.**

*Kanada (Ontario) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Eskiçağ Tarihi Konuları*

Öğrenme Alanı /Ünite	Konular/Genel Beklentiler
Miras ve Kimlik	<b>Geçmiş ve Günümüz Topluları</b> Farklı bir bölge, dönem ve kültürden olan birkaç eski toplumda (M.Ö. 3000-M.S.1500) yaşamın kilit noktalarını karşılaştırır ve bu eski toplumlar ile günümüz Kanada toplumu arasındaki bazı temel benzerlik ve farklılıkları tanımlar.
Kadim Toplular (M.Ö. 3000-M.S.1500)	<b>Çevreyle Yaşam Tarzları Arasındaki İlişkiler</b> İki ya da daha fazla kadim toplumda (M.Ö. 3000-M.S. 1500) yaşam tarzları ve çevre arasındaki ilişkileri incelemek için sosyal bilgilerin sorgulama sürecini kullanır. Bu toplumlardaki çevre ile yaşam arasındaki karşılıklı ilişkinin boyutlarını vurgular.
	<b>Kadim Topluların Özellikleri</b> Farklı bir bölge, dönem ve kültürden olan birkaç eski toplumun (M.Ö. 3000-M.S.1500) siyasal ve sosyal düzeninden, günlük yaşamından ve çevreyle, birbirleriyle olan ilişkilerinden bahsederek kilit noktalarını kavrar.

Tablo 4’te görüldüğü gibi; Kanada (Ontario) sosyal bilgiler öğretim programında “*Miras ve Kimlik*” öğrenme alanı kapsamında “*Kadim Toplular* (M.Ö. 3000-M.S.1500)” adlı bir ünite bulunmaktadır ve bu ünite Eskiçağ tarihi konularına yer verilmektedir. Öğrencilere yönelik “genel ve özel beklentiler” söz konusudur. Yukarıdaki tabloda genel beklentiler sunulmuştur. Farklı bölge, dönem ve kültürden olan bazı kadim toplumları ele alarak program evrensel bir bakış açısı sergilemiştir. Ayrıca öğrencilerden geçmiş ile günümüz arasında bir karşılaştırma yapmaları, benzerlik ve farklılıkları tespit etmeleri beklenmektedir. Böylece çeşitli becerilerinin gelişmesi adına onlara imkânlar sunulmaktadır. Programda bir diğer önemli öge ise çevre ile yaşam arasındaki ilişkilerdir. Eski toplumların özellikleri de ele alınmaktadır. Bu noktada yine çevreye ilişkin konulara değinilmektedir.

Özel beklentiler genel beklentilerin daha ayrıntılı olarak verilmiş halleridir. Mayalar, Aztekler, Keltler, Mezopotamya, Antik Yunan, Hindistan, Mısır, Çin ve Roma İmparatorluğu ile ilgili çeşitli ifadeler özel beklentilerde geçmektedir. Bu bağlamda bizler Kanada (Ontario) sosyal bilgiler öğretim programında bu uygarlıklara yer ve önem verildiğini görülmektedir.

### 3.5. Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programının İçerdiği Eskiçağ Tarihi Konuları

Tablo 5.

*Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Eskiçağ Tarihi Konuları*

Öğrenme Alanı /Ünite	Konular/Kazanımlar
Besin Toplayıcılığı Çağı	<p><b>Besin Toplayıcılığı Çağı</b> Kadim insanların faaliyet alanları ve yaşam tarzlarını tanımlar. Tarımın başladığı yeri bir harita üzerinde gösterir ve nedenini açıklar. Metallerin girişiyle toplumda yaşanan değişimleri kavrar. Metin içerisinde şu kelimeleri kullanır ve anlamlarını açıklar: Taş Çağı, Bronz Çağı, Demir Çağı, maddi eşitsizlik, akraba ve kabile. Pulli ve Kunda yerleşim yerlerinin Estonya’da ilk oturan bölgeler olduğunu açıklar ve harita üzerinde gösterir.</p> <p><b>Kadim Doğu</b> İlerlemiş Antik kültürlerin neden, ne zaman ve nerede doğduğunu açıklar ve bir haritada Mısır ve Mezopotamya’yı gösterir. Mısır ve Mezopotamya örneklerine dayanarak antik yaşam tarzlarını ve inançlarını tanımlar. Eski kültürel ve bilimsel başarıları –tıp, matematik, astronomi, edebiyat, güzel sanatlar, Mısır piramitleri ve Babil Asma Bahçeleri- kavrar ve çivi yazısı ve hiyerogliflerin ilkyazı sistemleri olduğunu bilecektir. Tek tanrılı inancın İsrail’de doğduğunu anlar ve Eski Ahit’in ne olduğunu açıklar. Metin içerisinde şu kelimeleri kullanır ve anlamlarını açıklar: Firavun, mumya, tapınak, piramit. III. Thutmose, II. Ramses, Tutankhamun, Hammurabi, Musa ve Davud peygamberin kim olduğunu söyler ve onların faaliyetlerini açıklar.</p> <p><b>Kadim Yunan</b> Antik Yunan, Yunanistan, Balkan Yarımadası, Sparta ve Atina’yı harita üzerinde gösterir ve Helenizm boyunca genişlemelerini açıklar. Antik Yunan kültür ve yaşamının karakteristik özelliklerini tanımlar. Polis, akropolis, agora, aristokrasi, demokrasi, Olimpiyat oyunları, tiyatro, trajedi, Truva savaşı gibi terimleri açıklar ve kullanır. Zeus, Herakles, Homeros, Herod, Perikles ve Büyük İskender’in kim olduğunu söyler ve onların faaliyetlerini açıklar.</p> <p><b>Kadim Roma</b> Apenin Yarımadası, Akdeniz, Kartaca, Roma, Konstantinopolis, Doğu ve Batı Roma İmparatorluğu’nu harita üzerinde gösterir. Antik Roma’nın kökenini kavrar ve haritada topraklarını ve genişlemesini gösterir. Antik Roma’daki yaşam tarzı ve kültürünü anlatır. Cumhuriyet, forum, kapitol, Coliseum, aristokrat, senato, kölelik, amfi tiyatro, gladyatör, lejyon, Hristiyanlık, Eski ve Yeni Ahit, Roma hukuku, Doğu Roma İmparatorluğu, Batı Roma İmparatorluğu, Kartaca, Konstantinopolis gibi terimleri açıklar ve kullanır. Romulus, Hannibal, Sezar, Augustus ve İsa peygamberin kim olduğunu söyler ve onların faaliyetlerini açıklar.</p>

Tablo 5’te görüldüğü gibi; Estonya sosyal bilgiler öğretim programında “Besin Toplayıcılığı Çağı” adlı bir ana başlık bulunmaktadır. Bu kapsamda Besin Toplayıcılığı Çağı, Antik Doğu, Antik Yunan ve Antik Roma olmak üzere dört alt başlık bulunmaktadır. Bu alt başlıklarda öğrencilere yönelik çeşitli kazanımlar yer almaktadır. Ayrıca alt başlıklarda çeşitli terimler verilmektedir ve bunların metin içerisinde kullanılması vurgulanmaktadır. Bununla birlikte önemli bazı şahsiyetlerin isimleri verilmektedir ve öğrencilerin bu kişiler hakkında bilgiler edinmeleri önemsenmektedir. Öğrencilerin bu uygarlıklara ait önemli yerleşim yerlerini harita üzerinde göstermeleri de programda önemsenen bir öğedir.

### **3.6. Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Eskiçağ Tarihi Konuları Bakımından Benzerlik ve Farklılıklar**

Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya sosyal bilgiler öğretim programlarının Eskiçağ tarihi konuları bakımından genelde benzer özellikler taşıdığını görülmektedir. Öncelikle öğretim programlarının adlarına baktığımızda Türkiye, Kanada (Ontario) ve Estonya’da öğretim programlarının adının sosyal bilgiler olarak geçtiğini yalnızca ABD (Kaliforniya)’da “Tarih ve Sosyal Bilimler” adı altında bir program mevcuttur.

Ülkelerin Eskiçağ tarihi konularının yer aldığı tabloları incelediğimizde; *en çok kadim Roma, Yunan, Mısır ve Mezopotamya* uygarlıklarına yer verildiğini görmemiz mümkündür. Türkiye sosyal bilgiler öğretim programı dışında diğer üç program bu uygarlıkları ele almaktadır. Ayrıca ABD (Kaliforniya) ve Kanada (Ontario) eyaletlerinin sosyal bilgiler öğretim programlarında *Hindistan ve Çin’in ilk uygarlıkları* da önem teşkil etmektedir. Dahası Mayalar, Aztekler ve Keltler de Kanada (Ontario) öğretim programında ele alınmaktadır.

ABD (Kaliforniya) ve Estonya sosyal bilgiler öğretim programlarında göze çarpan ortak özelliklerden birisi tarihte iz bırakmış bazı önemli şahsiyetlere ve peygamberlere yer verilmiş olmasıdır. Öğrencilerin bu isimler hakkında bilgiler edinmeleri amaçlanmıştır. Bununla birlikte, bu kişilerin faaliyetleri konusunda bilinçlenmeleri beklenmektedir. Her iki programda da yer alan bu önemli isimler arasında Hammurabi, Perikles, Büyük İskender, Jül Sezar ve Augustus Sezar bulunmaktadır. Bilindiği üzere, Hammurabi Eski Babil Sülalesi’nin 11 kralından altıncısıdır. M.Ö. 1792-1750 yılları arasında 43 yıl saltanat sürmüştür. Saltanatının 2. yılı "ülkede yasanın konulduğu" yıldır ve Hammurabi kanunları tarihin en eski ve en iyi korunmuş yazılı kanunlarından biridir. Perikles ise Antik Yunanistan’da, Atinalı bir devlet adamı idi. Literatürde Büyük İskender olarak geçen III. Aleksandros M.Ö. 336 – M.Ö. 323 yılları arasında yaşamış olan Makedonya kralı ve tarihteki en büyük imparatorudur. Dünya tarihinin en etkili insanlarından birisi olarak kabul edilen Jül Sezar Romalı askerî ve politik bir liderdir. Eylemleriyle Roma Cumhuriyeti’nin Roma İmparatorluğu’na dönüşmesinde kritik bir rol oynamıştır. Büyük amcası Jül Sezar tarafından evlat edinilmiş olan Augustus M.Ö. 27 – M.S. 14 yılları arasında hüküm sürmüş Roma İmparatorluğu’nun ilk imparatorudur. Sezar’ın M.Ö. 44 yılında öldürülmesinin ardından onun varisi olmuştur.

ABD (Kaliforniya) sosyal bilgiler öğretim programında ayrıca Asoka, Sokrates, Buda ve Konfüçyüs gibi isimlere de yer verilmiştir. Asoka’nın Hindistan’ın en büyük imparatorlarından biri olduğu bilinir. Bir dizi askeri fetihten sonra günümüz

Hindistan'ının bulunduğu alana hükmetmiştir. Antik Yunan filozofu ve Yunan felsefesinin kurucularından olan Sokrates'in; Budizmin kurucusu Buda ve Çinli filozof, eğitimci, yazar Konfüçyüs'ün bu öğretim programında ele alınması da önem taşımaktadır.

Estonya sosyal bilgiler öğretim programında ise III. Thutmose, II. Ramses, Tutankhamun, Zeus, Herakles, Homeros, Herod, Romulus, Hannibal gibi bazı şahsiyetler de ele alınmıştır. Tarihe III. Tuthmosis 18. Hanedan'ın altıncı firavunu olarak geçmiştir. II. Ramses ise Antik Mısır'da, 19. Hanedan firavunlarından birisidir. Tarihte iz bırakmış bir diğer Mısır firavunu ise M.Ö. 1332-M.Ö. 1323 yılları arasında hüküm sürmüş olan Tutankhamun'dur. Zeus'a gelince, Yunan mitolojisinde en güçlü ve önemli tanrı olarak bilinmektedir. Roma'da Jüpiter olarak da bilinir. Göklerin, şimşeklerin ve gök gürültülerinin tanrısıdır. Roma mitolojisinde Herkül olarak geçen Herakles doğduğu günden itibaren tanrısal bir güce sahiptir. Çok güçlü bir karakter olarak bilinir. Antik Çağ'da yaşamış olan İyonyalı ozan Homeros, İlyada ve Odyssea destanlarının derleyicisi olduğu kabul edilir. İzmir bölgesinde yaşamış olduğu sanılmaktadır. Yahudi Kralı Herod'un asıl adı Marcus Julius Agrippa'dır ve İncillerde kendisinden "Herod (Agrippa)" diye bahsedilmektedir. Romulus Augustus 31 Ekim 475 ile 4 Eylül 476 tarihleri arasında hüküm sürmüş son Batı Roma imparatorudur. Tarihi olarak döneminin Roma'nın Batı'daki varlığının sonuna işaret ettiği kabul edilir. Tüm zamanların en büyük askeri dehalarından biri olarak bilinen Hannibal M.Ö. 247 ile M.Ö. 183 yılları arasında yaşamış Sami ırkıdan gelen Kartacalı politikacı ve generaldir.

Bu iki öğretim programında daha önce de belirttiğimiz gibi dini şahsiyetlere de yer verilmektedir. Bu şahsiyetler arasında İbrahim Peygamber, Musa Peygamber, Davud Peygamber ve İsa Peygamber yer almaktadır.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı kapsamında "Yeryüzünde Yaşam" adlı bir ünite bulunmaktadır. Bu ünite de Eskiçağ tarihi konularına yer verilmektedir. Tarih öncesindeki ilk yerleşmeler ele alınmıştır. Bu bağlamda geçmişten günümüze yerleşmeyi etkileyen faktörler üzerinde durulmuştur. Benzer bir şekilde Kanada (Ontario) sosyal bilgiler öğretim programında da Eskiçağ tarihi konuları çevre ile yaşam arasındaki ilişkiler bağlamında ele alınmaktadır. Kadim toplumlardaki çevre ile yaşam arasındaki karşılıklı ilişkinin boyutları vurgulanmaktadır.

Ülkeler sosyal bilgiler öğretim programlarında Eskiçağ tarihi konularını ele alırken özellikle antikçağda kendi topraklarında yaşamış olan uygarlıklara ve sahip oldukları medeniyetinin kaynağı olduğunu düşündüğü kadim uygarlıklara da yer vermeye özen göstermişlerdir. Mesela Estonya sosyal bilgiler öğretim programında İ.Ö. 9000'lere tarihlendirilen Pulli ve İ.Ö. 6500'lere ait olduğu düşünülen Kunda gibi yerleşim merkezlerine ayrı bir önem verildiği hemen sezilebilmektedir.

Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında ise Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış uygarlıkların ele alındığı görülmektedir ama kadim Mısır, Yunan Roma, Çin, Hindistan, Maya, Aztek ve Kelt uygarlıkları göz ardı edilmiştir. Hatta Batı, ortaokul ders kitaplarında kısa da olsa bir peygamberler tarihi konusuna yer vermişken sosyal bilgiler programında –hatta din kültürü ve ahlak bilgisi programlarında dahi- bu konuların hiç değeri bulmadığı anlaşılmaktadır.

Estonya sosyal bilgiler öğretim programında öğrencilerin Mezopotamya, Mısır, Roma ve Grek uygarlığına ait kadim önemli yerleşim yerlerini harita üzerinde göstermeleri farklı

bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kadim uygarlıkların toprakları ve bu toprakları nasıl genişlettiklerini harita üzerinde görerek ve göstererek konuları daha kalıcı bir şekilde öğrenme imkânı elde ettikleri anlaşılmaktadır.

#### 4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya sosyal bilgiler öğretim programları karşılaştırılarak sosyal bilgiler öğretim programlarına evrensel bir boyutta bakabilmek amaç edinilmiştir. Bu ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları içerdikleri Eskiçağ tarihi konuları açısından incelenmiş ve genelde benzer, ortak özellikler taşıdıkları görülmüştür.

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) 1994 yılında sosyal bilgiler için eğitim programı standartları belirlemiştir. Bu standartlar dünyadaki sosyal bilgiler programlarını en çok etkileyen kaynaklardan biri olmuştur. Belirlenen tematik standartlar sosyal bilgilerin içerik seçme ve düzenleme çalışmalarına kılavuzluk etmektedir. Belirlenen on tematik standart (Doğanay, 2008) şunlardır:

- 1- Kültür
- 2- Zaman, süreklilik ve değişim
- 3- İnsanlar, yerler ve çevre
- 4- Bireysel gelişim ve kimlik
- 5- Bireyler, gruplar ve kurumlar
- 6- Güç otorite ve yönetim
- 7- Üretim, tüketim ve dağıtım
- 8- Bilim, teknoloji ve toplum
- 9- Küresel bağlar
- 10- Vatandaşlık idealleri ve uygulamaları

Bu tematik standartların varlığı ve ülkelerin öğretim programlarının içeriklerini seçerken, düzenlerken bunları göz önünde bulundurmaları da benzer ve ortak konuların, özelliklerin olmasına yol açmıştır. Her ülke bu tematik standartları öğrenme alanlarına yansıtırken kendi toplumlarının yapılarına ve bazı gelişmelere dayalı olarak düzenlemişlerdir. Örneğin Türkiye sosyal bilgiler öğretim programında vatandaşlık idealleri ve uygulamaları dışında diğer 9 tematik standardın varlığı saptanmıştır. Kanada'nın Ontario eyaletinde uygulanmakta olan sosyal bilgiler öğretim programında da bu tematik standartların varlığı tespit edilmiştir. "Miras ve Kimlik", "İnsanlar ve Çevreler" adlı iki tematik standart programda iki temel öge, öğrenme alanı olarak ifade edilmektedir.

Ülkemiz sosyal bilgiler programlarında ise bu tematik sistemler uygulanmaya çalışılmış fakat ABD (Kaliforniya) ve Estonya gibi Batılı ülkelerin peygamber tarihi temelinde verdikleri bilgiler görülmezden gelinmiştir. Ayrıca kadim Roma, Yunan, Mısır, Çin, Hindistan, Maya, Aztek ve Kelt uygarlıkları da göz ardı edilmiştir.

Yukarıdan da anlaşılacağı üzere ülkemizde uygulanmakta olan sosyal bilgiler öğretim programının da bazı eksikliklerinin bulunduğu görülebilecektir. Bu noktadan hareketle, araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak aşağıda bazı öneriler sunulmuştur:

- 1- Bu araştırma yalnızca Türkiye, ABD (Kaliforniya), Kanada (Ontario) ve Estonya ülkelerini kapsamaktadır. Bu ülkelerin sosyal bilgiler öğretim

- programları incelenmiştir. Öğretim programlarına evrensel bir boyutta bakabilmek amacıyla başka ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları da incelenebilir.
- 2- Bu çalışmada ortaokul düzeyindeki sosyal bilgiler öğretim programları incelenmiştir. Diğer düzeylerde ya da başka konularda bu tarz çalışmalar yapılabilir.
  - 3- Öğrencilerin gittikçe küreselleşen dünyada başarılı birer birey olmaları için programların içerik açısından zenginleştirilmeleri önem taşımaktadır. Ayrıca dünyadaki çeşitli bölgelerin tarihleri hakkında bilgi sahibi olabilmeleri de ayrı bir öneme sahiptir. Bu bağlamda ülkemizin sosyal bilgiler öğretim programında antik Roma, Yunan, Mısır, Hint, Çin, Maya, Aztek, Kelt uygarlıklarına da yer verilebilir.
  - 4- Tarihte iz bırakmış önemli kişiler ve onların faaliyetleri önem taşımaktadır. Bu noktadan hareketle dünya çapında önemli kabul edilen isimlere ve onların sahip olduğu vasıflara yer verilebilir.

#### KAYNAKÇA

- Baş, T. ve Akturan, U. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- California Department of Education (2005). *History–social science framework for California public schools kindergarten through grade twelve*, California.
- Demirel, Ö. (1996). *Karşılaştırmalı eğitim*. Ankara: USEM
- Doğanay, A. (2003). Sosyal bilgiler öğretimi. Cemil Öztürk, Dursun Dilek (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 16-43). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17( 2), 77-96.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkim.
- Erdoğan, İ. (2003). *Karşılaştırmalı eğitim: Çağdaş eğitim sistemleri*. İstanbul: Sistem.
- Erdoğan, İ. (2012). Karşılaştırmalı eğitimin bir disiplin olarak Türkiye'deki gelişimi. Songül Aynal (Yay. Haz.), *Karşılaştırmalı eğitim yansımaları* içinde (s. 240-249). Ankara: Pegem Akademi.
- Ergün, M. (1985). *Karşılaştırmalı eğitim*. <http://www.egitim.aku.edu.tr/kegitim.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Genç, E., Polat, M. M., Başol, S., Kaya, N., Azer, H., Gökçe, S., Koyuncu, M., Gök, A., Yıldız, A. , Yılmaz, D. ve Özcan, A. (2009). *Sosyal bilgiler öğrenci çalışma kitabı ilköğretim 6*, İstanbul.
- Genç, E., Polat, M. M., Başol, S., Kaya, N. , Azer, H., Gökçe, S., Koyuncu, M., Gök, A., Yıldız, A., Yılmaz, D. ve Özcan, A. (2010). *Sosyal bilgiler ders kitabı, ilköğretim 6*, İstanbul.
- Günden, S. (1995). Sosyal bilgiler öğretimine genel bakış. Meral Çileli (Ed.), *İlköğretim okullarında sosyal bilgiler öğretimi ve sorunları* içinde (s. 22-33). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Lauwerys, J. A., Varış, F. & Neff, K. (1979). *Mukayeseli eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı, 6-7. Sınıflar*.

- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. Selahattin Turan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Minister of Social Affairs Acting Minister of Education and Research (2011). *National curriculum for basic schools social studies*, Estonia.
- Ministry of Education (2013). *The Ontario curriculum social studies grades 1 to 6 history and geography grades 7 and 8*, Ontario.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, M. M., Kaya N. , Koyuncu, M. ve Özcan, A. (2010). *Sosyal bilgiler ders kitabı ilköğretim 7*, İstanbul.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine genel bakış. Bayram Tay, Âdem Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s. 2-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Ankara: Anı.
- Tay, B. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. Refik Turan, Kadir Ulusoy (Ed.) , *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 5-19). Ankara: Pegem Akademi.
- Turan, R. ve Ulusoy, K. (2010). Sosyal bilgiler disiplninde tarihin yeri ve önemi. Refik Turan, Kadir Ulusoy (Ed.) , *Sosyal bilgilerin temelleri içinde* (s. 41-60). Ankara: Pegem Akademi.
- Türkoğlu, A. (2012). Karşılaştırmalı eğitim nedir? Songül Aynal (Yay. Haz.), *Karşılaştırmalı eğitim yansımaları içinde* (s. 1-22). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

## EXTENDED ABSTRACT

### 1. Introduction

Traditionally, education curricula is a system consisting of content, education conditions, evaluation elements and targets regulated to reach the aims of program (Erden, without date). Because of the developments and changes in our country and in the world, it is very important that each program must be reevaluated, revised and regulated. Therefore, it is natural that there is not any finished curriculum. One thing is certain that making a judgement by analyzing different countries' programs and specifying successful and unsuccessful elements of these programs are really important in terms of program development. But it is a known fact that the world is globalizing each passing day. In the circumstances, conditions encourage us to analyzing different countries' curriculums comparatively by approaching curricula universally.

Comparative education is a sub-branch of pedagogy just like program development, psychological services, educational administration, assessment and evaluation, education in foreign countries, international education, history of education, sociology of education and philosophy of education. (Ergün, 1985; Erdoğan, 2003). Studies of comparative education especially after 1990, aim to educate mankind as so comply with the new world's order. (Erdoğan, 2012). It is known that comparative education analyzes different cultures' education systems to solve certain educational problems. In this regard, it has a feature that helps to determine educational policy. (Lauwerys, 1979). Of course, a comparative study's aim is to make education better as well as analyze facts in two or more areas, countrys and continents. Therefore, comparative studies not only semtinizes the existing situation but also makes suggestions for future. (Türkoğlu, 2012). To solve educational problems in a specific country, comparative education studies are done and the way of solving similar problems in different countries is paid attention. However, doing the same things as a specific country is not the way of solving problems; it is necessary to proceed by finding the most appropriate way according to the that country's own facts (Demirel, 1996).

With this notice, it is aimed to analyze Turkey, ABD (California), Canada (Ontario) and Estonia social studies curriculums in terms of ancient history and compare these curriculums as well as determining similarities and differences. From this viewpoint, developing and practising the ideas are aimed.

In parallel with this general purpose, it has been tried to seek answers the following subgoals:

- 1- What are the names of social studies curriculums of Turkey, ABD (California), Canada (Ontario) and Estonia and what are the branches in which ancient history subjects take part?
- 2- What subjects of ancient history do social studies curriculums of Turkey, ABD (California), Canada (Ontario) and Estonia include?
- 3- What are the similarities and differences of social studies curriculums of Turkey, ABD (California), Canada (Ontario) and Estonia in terms of ancient history subjects?

## 2. Method

Qualitative research has been used in the study. Research's working group consists of social studies curriculums of Turkey, ABD (California), Canada (Ontario) and Estonia. Datas have been obtained by reviewing documents. Document review includes analyze of written materials that contains fact or facts aimed to be researched. Document review in qualitative research can be both a data collection method on its own and can be used with other data collection methods. As it is known, stages of document review are document access, checking originality, understanding documents, analyzing data and using data. (Yıldırım & Şimşek, 2011). Documents are also available source of information for a skilful researcher who has a rich imaginary world (Merriam, 2013). Documents that take part in this research's working group have been obtained in a digital format –as it is said before (Baş & Akturan, 2013)- by using computer and internet. Also, these documents have been reached through the official websites of countries' Ministry of Education to provide the originality.

After the access of documents, the stage of understanding and analyzing has begun. The parts about ancient history in social studies curriculums of Turkey, ABD (California), Canada (Ontario) and Estonia have been translated English into Turkish by researchers. Findings that are analyzed in a specific system comparatively and obtained have been described sistematically. Afterwards, with the help of these descriptions, similarities and differences have been tried to determined.

Method of descriptive analysis –a gualitative research technique- has been used in data analyse. Datas, acquired by descriptive analysis, are summarized and interpreted according to themes that are determined before. Datas can be regulated both according to themes coming up through research questions and can be presented considering questions or dimensions which are used in process of negotiating and observing. The aim is to present obtained findings as regulated and interpreted to readers (Yıldırım ve Şimşek, 2011). In this research, datas acquired by documents have been regulated according to themes coming up through research questions and presented as tables to readers.

## 3. Findings, Discussion and Results

In this study, approaching social studies curriculums universally is aimed by comparing social studies curriculums of Turkey, ABD (California), Canada (Ontario) and Estonia. Social studies curriculums of these countries are researched in terms of ancient history subjects and generally it is seen that they have similar, common characteristics.

Social Studies National Council (NCSS) determined education program standards for social studies in 1994. These standards has become one of the most affecting sources of social studies programs in the world. Determined thematic standarts guide study of choosing content and regulating of social studies. These ten thematic standards (Doğanay, 2008) are: culture, time, continuity and change; people, places and environment; personal development and identity; individuals, groups and institutions; power, authority and administration; production, consumption and distribution; science, technology and society; global links; citizenship ideals and practices. Existence of these thematic standards and countries' considering of these standards while choosing and regulating content of curriculums has led to become similar and common subjects and characteristics. Each country has regulated these thematic standards according to its own

society's structure, cultural features and some social, technologic developments while reflecting learning domains.

In our country's social studies curriculum, these thematic systems have been tried to be practised but information about prophet history in Western countries have been ignored. Also, Ancient Rome, Greek, Egypt, China, Indian, Maya, Aztec and Kelt civilizations have been ignored.

As mentioned above, it can be seen that there are some shortcomings of social studies curriculums practised in our country. From this viewpoint, following suggestions have been presented according to results obtained from research:

- 1- This research includes only Turkey, ABD (California), Canada (Ontario) and Estonia. These countries' social studies programs have been analysed. Other countries' social studies programs can be analysed in order to approach social studies universally.
- 2- In this study, social studies curricula at the level of secondary school have been analysed. This kind of studies can be done in other subjects or at different levels.
- 3- Enriching contents of curricula is important in terms of students' being successful individuals in globalizing world. Also, students' having knowledge about histories of various areas of the world is essential. In this context, Ancient Rome, Greek, Egypt, China, Indian, Maya, Aztec and Kelt civilizations can take part in our country's social studies curriculum.
- 4- Important people who made marks on history and their studies are crucial. From this viewpoint, the people who are regarded as important worldwide and their qualifications can be given a place.